

گروه زبان، ادبیات و زبان شناسی

سعید مهدوی فر

رتبه: شایسته تقدیر بخش جوان

تحصیلات: دکتری

عنوان اثر: فرهنگ‌نامه تحلیلی پشتوانه فرهنگی دیوان خاقانی

قالب اثر: رساله دکتری

درباره پژوهشگر

سعید مهدوی فر در سال ۱۳۶۵ در شهر کرمانشاه دیده به جهان گشود. وی دوره کارشناسی و کارشناسی ارشد زبان و ادبیات فارسی را در دانشگاه شهید چمران اهواز پشت سر گذاشت و مقطع دکتری او در دانشگاه ایلام سپری شد. پایان‌نامه کارشناسی ارشد وی «فرهنگ‌نامه تحلیلی تصاویر بدیع و برجسته قصاید خاقانی» (۱۳۹۰) نام دارد که در هفتمین دوره جشنواره بین‌المللی فارابی حائز رتبه دوم بخش جوان شد. رساله دکتری او نیز به دیوان خاقانی اختصاص دارد و عنوان آن «فرهنگ‌نامه تحلیلی پشتوانه فرهنگی دیوان خاقانی» است. پژوهش‌های مهدوی فر به طور ویژه بر دیوان و دیگر آثار خاقانی متمرکز شده است. از وی بیش از هفتاد مقاله نیز انتشار یافته که عمدتاً در باب این شاعر بزرگ است. کتاب‌هایی چون فرهنگ‌نامه صور خیال در دیوان خاقانی (۳ج)، جمشید جام معانی (شرح منشآت خاقانی) و فرهنگ بزرگ واژه‌های نظامی (۳ج) نیز به قلم وی تألیف شده است. برگزیدگی هفتمین جشنواره بین‌المللی فارابی، برگزیدگی چهاردهمین دوره آیین بزرگداشت حامیان نسخ خطی، برگزیدگی جایزه مستعد ادبی برتر بنیاد ملی خبگان، برگزیدگی جایزه تحصیلی بنیاد ملی خبگان، دانشجوی نمونه و پژوهشگر برتر دانشگاه ایلام و نیز عضویت چندساله در دفتر حفظ و هدایت استعدادهای درخشان دانشگاه شهید چمران و دانشگاه ایلام از اهم افتخارات اوست.

چکیده اثر

پژوهش در دیوان افضل‌الدین بدیل بن علی خاقانی شروانی نشان می‌دهد که شاعر آگاهانه با بهره‌گیری از پشتوانه فرهنگی خویش به عنوان ماده خام، دست به آفرینش مضامین، تصاویر و تعابیر دیگرگونی زده است تا سخنش را از ابتدال و تکرار برهاند. در حقیقت یکی از عناصر اصلی در سبک شعری خاقانی و به تعبیر دقیق‌تر یکی از اختصاصات فکری سبک او، بهره‌گیری وسیع از آگاهی‌های فرهنگی است. این آگاهی‌ها طیف گسترده‌ای از اطلاعات نجومی، طبی، تاریخی، جغرافیایی، فلسفی، باورهای دینی و اعتقادی، باورهای عامیانه، جانورشناسی و... را در برمی‌گیرد که شاعر با استفاده از تخیل و توان سخن‌پردازی شگرف خود، از یکایک آن‌ها در آفرینش‌های ادبی خود سود جست است. بی‌شک پرداختن روشمند به این جنبه از دیوان خاقانی، گامی بزرگ در شناخت واقعی این سخنور به حساب می‌آید. این در حالی است که به سبب دشواری و عدم استفاده از روش‌های مناسب در تحقیق، تألیفات موجود نتوانسته‌اند این وجه بنیادین را چنانکه شایسته است، مورد پژوهش قرار دهند. رساله حاضر کوشیده است تا با بهره‌گیری از منابع اصیل، تأمل دقیق در اشعار و نیز با توجه به سبک خاص خاقانی به تحلیل و تبیین پشتوانه فرهنگی او بپردازد. نتایج این پژوهش جدای از روشن ساختن بسیاری از ابهامات و ظرایف دیوان خاقانی، بیانگر این مهم است که خاقانی به انگاره‌های طبی، نجومی و تاریخی بیش از دیگر انگاره‌های فرهنگی توجه داشته است. همچنین رساله حاضر به خوبی نشان می‌دهد که دانش خاقانی، دانشی آکادمیک بوده و عمدتاً شاعر اطلاعات گوناگون خود را از منابع معتبر تألیف شده کسب می‌کرده است.

